

DET GODE HUSMANNSLIVET

Venterommet EØS er blitt en politisk naturtilstand. Slik vil det fortsatt være.

IVAR A. IVERSEN

■ Utenriksredaktør

KOMMENTAR

«En husmannsplass var i regelen for liten til å gi et utkomme for husmannen og hans familie», heter det i Store norske leksikons definisjon av husmannsplass. Nå er verdenshistoriens triveligste husmannsplass oppe til vurdering.

Siden EØS-avtalen ble innført, har Norge opplevd en bortimot sammenhengende økonomisk gullalder. Det er ikke først og fremst EØS-avtalens fortjeneste. Men avtalen har økonomisk sett vært «meget gunstig» for Norge gjennom å gi «faste og forutsigbare rammevilkår» for norsk næringsliv. Det slo utvalgsleder Fredrik Sejersted ettertrykkelig fast da han i går overrakte utenriksministeren den 900 sider lange Europautredningen.

Likevel vil to norske regjeringspartier kaste avtalen. Det er én opplagt grunn til det, og den slås like ettertrykkelig fast i utredningen: EØS-avtalen «ligner av klare demokratiske svakheter». Dette har vi visst i 20 år. Men utredningen tallfester hvor mange lover som har glidd inn i det norske lovverket, uten at norske politikere har protestert: Over 6.000 nye rettsakter (varianter av lover) er overført fra EU. Bare 55 ganger har Norge fått unntak. Bare 17 ganger har vetoretten vært seriøst diskutert.

Utredningen viser også hvordan dette har vært en bevisst og villet politikk. 265 av 287 større lovendringer som har vært oppe til votering i Stortinget, er blitt enstemmig vedtatt. De fleste av de 22 resterende er vedtatt med bredt flertall. Alle norske regjeringer, med og uten SV og Sp, har ført en kurs som har gått entydig i retning av større EU-tilpasning.

EØS-motstanderne argumenterer like fullt med at det finnes et bedre alternativ, og at dette ikke er EU-medlemskap. Norge kan teoretisk sett returnere til den gamle frihandelsavtalen fra 1973 hvis EØS-avtalen sies opp. Men det er åpenbart at en snart 40 år gammel handelsavtale ikke dekker alle områdene Norge i dag samarbeider med EU om. Dermed må det forhandles fram nye avtaler, om alt fra klima og miljø til arbeidsinnvandring, forskning og distriktspolitikk. Faktisk om det aller meste av politikk, om dagens innveving

i EU ikke skal oppløses: Alle departementer, så å si alle etater og alle kommuner forvalter i dag EU-bestemt politikk.

I praksis vil en retur til en frihandelsavtale måtte bli noe som minner om ordningen Sveits har i dag. Altså at Norge, slik Sveits gjorde etter at folket sa nei til en EØS-avtale i 1992, forhandler fram et sett bilaterale avtaler.

Det kan i teorien sies mye positivt om en slik løsning. Europautredningen fikk eksplisitt beskjed om ikke å utrede alternativer til EØS. Men Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) gjorde det i 2003, ett år etter at sveitsernes avtale trådte i kraft. Utredningen konkluderer med at sveitsernes avtaler dekker mye av det samme som EØS, og at fra et demokratisk perspektiv «betraktes dette som en bedre løsning enn EØS-avtalen».

Men det har skjedd én avgjørende utvikling siden 2003: EU vil ikke lenger ha noen sveitsisk løsning, verken for Sveits eller andre. Dette vil jo være et forhandlingssspørsmål, vil EØS-motstanderne innvende: Klart EU er interessert i norsk gass og fisk, og vil strekke seg langt for å ivareta handelsforbindelser med Norge. Men uttalelsene som er kommet fra EU-hold de siste par årene, er entydige. Sveits' tilnærming til EU «skaper legal usikkerhet», «er blitt stadig vanskeligere å administrere» og «har klart nådd sine grenser» heter det i sluttokumentet fra Ministerrådets siste møte om EFTA-landene, i desember 2010.

EU-kommisjonen har uttrykt det samme: Det tar altfor mye tid og ressurser fra EUs side å forhandle, reforhandle og vedlikeholde det kompliserte settet av avtaler Sveits har inngått. Nå vil EU heller ha en ordning som minner mer om EØS også for Sveits: Dynamiske avtaler som endres automatisk etter hvert som EU endres, og et tvisteorgan som løser uenigheter.

En sveitsisk løsning hadde kanskje vært en mulighet da Norge forhandlet fram EØS på sent 80- og tidlig 90-tall. Nå virker det helt utopisk å få EU med på noe slikt. Det som for 20 år siden ble satt opp som et midlertidig leskur på venteholdeplassen mot framtidig EU-medlemskap, er blitt en politisk naturtilstand. Om dette skal endres, må nordmenn enten bestemme seg for å gå inn i EU – eller EU må forkaste EØS-avtalen. Ingen av delene virker særlig sannsynlig for øyeblikket.

ivar.iversen@dagsavisen.no